

PÅ GRÖN KVIST

Valprogram för Centerpartiet inför 1994 års val

Centerpartiet förenar ekonomisk utveckling med miljöansvar. Vi arbetar för en levande demokrati och en decentraliserad marknadsekonomi. Decentralisering bryter maktkoncentrationen och ökar allas inflytande över sin egen situation. Alla har rätt till en grundläggande trygghet i tillvaron. Att ha arbete är en del av tryggheten.

Allas arbete behövs för att få Sverige på fötter. Det ekonomiska arvet från 80-talet tynger. Mer än en halv miljon nya jobb behövs under resten av 90-talet, framförallt i näringslivet men även i offentlig verksamhet.

- 2 Svensk politik kännetecknas av ett ofruktbart politiskt gräl mellan höger och vänster. Möjligheterna till långsiktiga, stabila uppgörelser försvåras. Det förstärker den ekonomiska krisen och skapar dessutom en politisk kris.
- 3 Det behövs breda uppgörelser som ger stabila besked, ekonomisk utveckling, minskar underskottet i statens budget och hejdar den växande statsskulden.
- 4 Centerns målsättning är en icke-socialistisk regering med stärkt centerinflytande. Det markerar tyngdpunkten på det politiska mittfältet. Där är utrymmet för stabiliserande uppgörelser som störst.

RÄDDA VÄLFÄRDSSTATEN

Välfärden, skall delas av alla - och betalas av alla. Staten har ett särskilt ansvar för att underlätta den enskildes inträde på arbetsmarknaden. Det ansvaret gäller speciellt ungdomar, långtidsarbetslösa, invandrare och handikappade.

Underskotten i statens ekonomi medför att Sverige tvingas leva med högre räntor än omvärlden. Det hämmar både näringslivets investeringar och hushållens ekonomi. Det bryter den nödvändiga uppgången i ekonomin. Centern accepterar inte att skuldbördan skjuts över på ungdomsgenerationen.

Underskotten i ekonomin har skapats av bl a fastighetskrisen, finanskrisen, den höga arbetslösheten samt en delvis ofinansierad skattereform.

Den viktigaste uppgiften under kommande mandatperiod är att bringa Sveriges ekonomi i balans. Statsskuldens ökning måste stoppas. Sverige måste återfå sunda statsfinanser. Det kan bara ske med en kombination av åtgärder. Viktigast av allt är en minskad arbetslöshet och en hållbar ekonomisk utveckling.

Även om underskotten i första hand måste angripas genom ökad sysselsättning och ekonomisk utveckling, så befriar det oss inte från besparingar, systemförändringar och inkomstförstärkningar.

Besparingarna ställer extra krav på en rättvis fördelningspolitik. Med grundtryggheten som princip värnar man alltid de svagaste i samhället.

Besparingar

Alla måste ta sin del av ansvaret för att minska underskotten. I politiken krävs samling kring nödvändiga och samtidigt svåra beslut.

Utöver redan vidtagna åtgärder krävs besparingar i samhällets transfereringar med ca 30 miljarder kr, räknat i årseffekt under senare delen av 90-talet. Det ger samtidigt ett visst

utrymme för förbättringar för utsatta grupper.

Socialförsäkringarna bör få mera markerad grundtrygghet. Sänkta förmåner i högre inkomstlagen är nödvändiga, liksom tak för kostnadsutvecklingen i olika transfereringar. Sjuk- och arbetsskadeförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen samt förtidspensionen skall göras mer rehabiliteringsinriktade. Målet är att så snabbt som möjligt komma tillbaka till förvärvsarbete.

Kostnaderna för familjepolitiken kan minskas utifrån centerns princip om lika stöd för varje barn.

Inga områden kan i förväg helt undantas från besparingar och systemförändringar.

Alternativet är växande underskott och senare drastiska nedskärningar i stora delar av välfärdssystemet.

Inkomstförstärkningar

Besparingar måste kombineras med inkomstförstärkningar. Det planerade sloandet av förmögenhetsskatten skjuts på framtiden. En ökad skatte- och avgiftsbelastning på miljövådlig verksamhet är inte bara nödvändig utan också önskvärd.

Endast genom att förena ekologiskt ansvar med ekonomisk utveckling skapas grund för en hållbar utveckling där både underskotten i ekonomin och miljöskulden kan elimineras. Rättviseskäl kräver att de som ej berörs av utgiftsminskningar bär sin del genom skatte- eller avgiftsökningar, allt efter bärkraft.

Sänkt skatt på boende ger förutsättningar för lägre räntesubventioner. Nödvändig konsumtion, mat, boende och persontransporter, skall beskattas lägre än annan konsumtion.

KRETSLOPP

Framtidens största utmaning är att bygga ett samhälle som står i samklang med naturen. Det ger nya gröna jobb. Varje generation måste bära sina kostnader. Miljöskulden skall betalas.

Arbetet med att omforma Sverige från ett exploaterings- och förbrukarsamhälle till ett kretsloppsanpassat samhälle har påbörjats under centerns ledning. Det bygger på människors engagemang och delaktighet.

Kretsloppsprinciperna skall fullföljas genom successivt införande av producentansvar.

Det utvecklar produkter med allt lägre resursförbrukning, som kan återvinnas och återanvändas. Avfall blir resurser. Avfallsmängderna skall halveras under 90-talet.

Förbränning och deponering av sorterat hushållsavfall och industriavfall skall upphöra.

Miljö och jobb

Centern föreslår en stor skatteväxling med sänkt skatt på arbete och företag, men högre skatt på koldioxidutsläpp och miljöstörande råvaruanvändning och verksamhet. Under 90-talet bör en skatteväxling i storleksordningen 25 miljarder kr genomföras.

Skatteväxlingen syftar både till att minska miljöskulden och att skapa nya jobb.

Skattesänkningen på arbete skall utformas så att den ger största möjliga sysselsättningseffekt inom tjänstesektorn och andra delar av arbetsmarknaden.

Investeringar för Miljö-Sverige

Omvandlingen till ett kretsloppssamhälle utvecklar ny miljöteknik. Det bidrar till

miljöanpassade energi-, transport- och distributionssystem. Stora investeringar krävs. Det ger många nya jobb och en resurssnålare produktion.

Under de senaste åren har en omfattande utbyggnad av biobränslebaserade värme- och kraftvärmesystem genomförts, främst i kommunal regi. Denna positiva utveckling måste förstärkas genom höjda miljöavgifter, miljöklassning av fordon och drivmedel samt investeringar i miljöanpassade energi- och transportsystem, både för näringslivet och hushållen.

Staten bör initiera ett omfattande investeringsprogram för förnybar energi. Det ger bättre miljö. Det ger gröna jobb. Det ger lokal och regional utveckling. Statsgarantierna bör flyttas från kärnkraften till nya investeringar i förnybar energi.

Kärnkraftens avveckling skall inledas under den kommande valperioden genom avstängning av minst en kärnkraftsreaktor. Kärnkraftsavvecklingen skall fullföljas genom tillförsel av inhemsk miljövänlig energi och en allt effektivare energianvändning.

DECENTRALISERING

Vägen ut ur krisen heter decentralisering. Centern vill öka det personliga ägandet och främja mångfalden. Genom decentraliserat ägande motverkas den fria marknadens tendenser till koncentration.

Utvecklingen avgörs i stor utsträckning av kunskaper, forskning och yrkesskicklighet. Centern fullföljer arbetet på hög kvalitet i undervisningen och på att skapa ett decentraliserat högskoleväsende med fasta forskningsresurser också vid de mindre högskolorna. Nya universitet bör etableras.

Arbetsliv

Med centern i regeringen har företagsklimatet för de mindre och medelstora företagen förbättrats kraftigt. Nyföretagandet har stimulerats och skatterna för småföretag och företagare har sänkts.

Tillgången till riskvilligt kapital har förbättrats, trots krisen i den finansiella sektorn. Nyföretagarlån har införts. De regionala utvecklingsbolagen spelar en viktig roll för de mindre företagen.

Det är främst i de många mindre företagen de nya jobben finns. Därför måste småföretagens villkor förbättras ytterligare. Företagsgaranti för nyföretagande, där riskkapitalföretag med stadiga garantier under en starttid bidrar med finansiering och företagskunnande, kan bli ett viktigt komplement till tidigare åtgärder. Systemet bygger på garantier istället för bidrag.

Centern vill införa personliga investeringskonton för blivande företagare. Ett särskilt åtgärdsprogram skall genomföras för ökat kvinnligt företagande.

I en tid med obalanser i de offentliga finanserna måste politiskt förtroendevalda stå upp för alla de som arbetar i offentlig verksamhet. Det sker främst genom att återskapa sunda offentliga finanser som skapar framtidstro och trygghet i de offentliga jobben.

Regional utveckling

Man skall kunna bo, leva och arbeta i hela Sverige. Regionalpolitiken har under centerns ledning förnyats och är nu starkt utvecklingsinriktad. Investeringarna i förbättrade vägar, järnvägar och telekommunikationer skall fullföljas. Jord- och skogsbruket har en avgörande betydelse som basnäring i glesbygden.

På landsbygden och i mindre städer och tätorter gäller det att etablera ny, småskalig teknik som skapar jobb, oavsett avstånd till marknaden. Den nya tekniken ger möjligheter, kreativa miljöer och en frigörelse från tidigare begränsningar i landsbygdens näringsverksamhet. Dator- och telekommunikationer med förbindelser över världen ger möjlighet till avancerade jobb från norr till söder.

Det krävs en politisk ledning i Sverige som driver på denna utveckling. Risken är annars stor att nödvändiga samhällsresurser investeras i en förlegad samhällsstruktur, präglad av betong och centralisering. Centern avvisar Dennispaketets miljardslukande Öster- och Västerleder genom Storstockholms grönområden, liksom vi avvisar Öresundsbron som miljöfarlig, dyr och otidsenlig.

Stadsmiljö

I städerna gäller det att skapa närhet mellan arbete och bostad, lokal service, bättre miljö och mindre trafik. Omistliga grönområden i stadsmiljön bör ges skydd mot exploatering, med nationalstadsparken i Stockholm som föredöme.

Låt barnens behov styra planeringen. Nya gröna lungor måste tillskapas i stadsmiljön, variationsrik bebyggelse eftersträvas och segregation motverkas.

Makten till folket

Samhället byggs av människorna och de små gemenskaperna. Centern sätter den enskilda människan i centrum. Alla skall ha rätt till medbestämmande över sin egen arbetssituation.

Principen skall vara största möjliga närhet till besluten. Därför är det nödvändigt att slå vakt om kommunernas självstyre och många små kommuner. Ett hundratal nya kommuner kan tillskapas genom delning under det närmaste decenniet.

Centern vill flytta makt från staten närmare människorna. Regioner och kommuner måste få ökat bestämmande över sin egen framtid. En reform för regiondemokrati skall genomföras under kommande valperiod.

Sverige och EU

Decentralisering förutsätter internationellt samarbete för fred, mänskliga rättigheter och gemensamma resurser. Miljöhoten är globala och måste lösas i samverkan. De ekonomiska klyftorna mellan fattiga och rika länder måste bekämpas.

Sveriges förhållande till EU avgörs i folkomröstningen. Centerpartiet är en garant för att folkomröstningsresultatet respekteras.

Ett svenskt medlemskap i EU kan stärka fred och demokrati. Det ger ökade möjligheter till nära europeiskt samarbete och ökade möjligheter att resa, studera och handla fritt mellan Sverige och EU:s medlemsländer.

Om svenska folket beslutar om medlemskap skall vi säkerställa att Sverige kan behålla sin alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig, att Sverige inte ingår i ett gemensamt försvar samt att Sverige kan stå utanför en gemensam valuta.

Om folkomröstningen leder till medlemskap skall Sverige driva på i miljöfrågorna, förbättra regionalpolitiken, se till att EUs ekonomiska politik inriktas på trygg sysselsättning och hållbar tillväxt samt verka för att EU tar in nya medlemmar från centrala och östra Europa. Besluten skall tas nära människorna och så lite som möjligt i Bryssel. Insyn och demokratiska arbetsformer skall präglar arbetet i EU. Det nordiska

samarbetet skall fortsätta och fördjupas.

GRUNDTRYGGHET

Att vara samhällsmedborgare innebär att vara en del av en gemenskap med rättigheter och skyldigheter. Medborgarskap kräver solidaritet och beredskap att ställa upp för det gemensamma bästa.

Det svenska välfärdssystemet måste förnyas. Ett trygghetssystem som inte bygger på den ekonomiska verkligheten blir otryggt. Välstånd skapas inte av politiska löften, utan genom arbete och produktion.

Den höga arbetslösheten är ett hot både mot den grundläggande tryggheten och mot välfärden. Därför skall arbete alltid löna sig för individen mer än bidrag. Samtidigt skall det finnas ett grundläggande ekonomiskt skydd vid arbetslöshet för alla som står till arbetsmarknadens förfogande.

Socialförsäkringarna

Kostnaderna för de sociala försäkringarna har ökat kraftigt under senaste årtiondet. Systemen har gett dålig grundtrygghet och små möjligheter till personliga lösningar. Människor med hög standard har fått hög utdelning ur socialförsäkringssystemen, medan de som har låga eller inga inkomster haft dåligt skydd.

Centern vill ge välfärden ett tydligare innehåll; grundtrygghet åt alla, därutöver stor frihet. Ett sådant system skall formis successivt med respekt för behovet av övergångsperioder. Det reformerade pensionssystemet och den nya allmänna arbetslöshetsförsäkringen bygger delvis på dessa principer.

Ett socialförsäkringssystem, med grundtryggheten som bas, kan anpassas till olika samhällsekonomska förutsättningar men ändå ge grundläggande trygghet åt alla. Besparingar i ett inkomstberoende trygghetssystem drabbar de sämst ställda och gör dem socialbidragsberoende.

Ett system byggt på grundtrygghet innebär att höginkomsttagarna får bära en tyngre börda i förhållande till förmånerna. De sämst ställda skall värnas solidariskt.

Familjepolitiken

Utbyggnaden av barnomsorgen och införandet av vårdnadsbidrag har medfört en ökad valfrihet för barnfamiljerna. Centern vill gå vidare i reformeringen av familjepolitiken genom att införa ett barnkonto, som ersätter en stor del av det nuvarande familjestödet. Barnkontot skall vara lika stort för alla barn och stå till barnets och föräldrarnas förfogande under de sex första levnadsåren. Reglerna skall garantera att pengarna ger grundtrygghet hela förskoletiden. Det ger stor frihet att använda pengarna på det sätt som passar familjen bäst.

Vård och omsorg

Alla skall ha rätt till en god vård på lika villkor, byggd på gemensam finansiering. Kommuner och landsting skall ha ett avgörande inflytande över vårdens planering. Valfrihet och mångfald har stimulerats under senare år, vilket utvecklat nya vårdformer och skapat nya jobb.

Vi har alla ett ansvar för att stärka värderingarna om humanitet, människovärde och tolerans, som ger de bästa förutsättningarna för den grundläggande tryggheten.

CENTERN

Box 22107, 10422 Stockholm. Telefon 08-617 38 00.